

ЖЕНСКИ СВЕТ

ЛИСТ ДОБРОТВОРНИХ ЗАДРУГА СРПКИЊА.

В Л А С Н И К:
ДОБРОТВОРНА ЗАДРУГА СРПКИЊА НОВОСАТКИЊА.

ИЗДАЈЕ И УРЕЂУЈЕ:
АРКАДИЈЕ ВАРАЂАНИН.

Изрази: Сваког 1. дана у месецу по ст. кал.

Претплата, рукописи и све што се тиче листа, шаље се на уредништво Нови Сад (Ujvidék).

Цена: на годину 3 круне; за Србију 3½ динара.
За све остале земље 3½ франка у злату.
Поједини бројеви 30 потура.

»Свој своме!«

— Милева Симићева. —

Можда ни један поклич, који је био управљен нашем народу, није народ наш у толикој мери заталасао, као оно — »Свој своме?« А то је природно; јер је исти према суштини својој управљен био на сваког појединог члана нашега народа без разлике, припадао он ма коме сталежу; обухватио је и имућније и потребите, и мушкарце и женскиње и старо и младо, и одрасле и децу.

Но као што је поклич тај у први мах почео срца појединаца у нашем народу освајати и загревати, исто тако нагло почео је циљ своју промашавати.

Што је на жалост тако, велики је узрок у томе, што је поклич тај, и ако је заснован под најузвишенијим назорима, и ако је поникао и покренут у најплеменитијој намери, кренуо према нашем народу некореткним, или тачније једностраним правцем.

На све стране говорило се и писало већином о томе, како сви појединци ваља потребе своје да подмирују код Срба трговаца, индустријалаца и занатлија — јер ће се ови само тако моћи одржати и напредовати; а готово никад или тек овлаш

упућивани су ови, какво становиште ваља да заузму у томе погледу према људима других сталежа они, па да с правом могу апеловати на српске „муштерије“. О томе, шта треба чинити и како се треба владати према оним другим члановима нашега друштва који су другог, а не трговачког сталежа, мало се речи трошило; тако мало, као да је њихов опстанак сасвим осигуран.

Укратко: Док су вредни покретачи и ствараоци тог доиста племени тог, а специјално за наш мален сиромашни народ неоспорно корисног поклича, опрезним оком пратили делање сваког другог појединца — члана или чланице нашега народа, дотле су у том погледу члановима нашега друштва који припадају трговачком сталежу, готово рећи у најпотпунијем смислу биле остављене одрешене руке. И — док су нека јавна гласила — понекад можда и неоснојано — чак на пазар износила и имена неких појединаца других сталежа, који су као Срби своје потребе подмиривали у несрпској трговини, дотле су многи Срби трговци, индустријалци и занатлије не само мирне душе своје разне

потребе подмиривали код иностранаца, него су крај свега тога, — као и оно они њихови другови, који су се према осталим члановима других сталежа, у сваком погледу коректно држали и само се на Србе обраћали — протестовали, како их Срби обилазе.

Ето, то је оно, што је између трговаца и чланова других сталежа у нашем народу створило поново јаз, који се тек једва почео затирати.

Доиста је крајње време да се Срби отресу сваке туђинштине; али је то дужност исто тако и чланова трговачкога сталежа, као и свију осталих. Није лепо видети, кад било људи из народа, било чланови наше интелигенције пролазећи крај српских трговина улазе у трговине иностранаца, али је исто тако за осуду, кад Срби трговци траже на пример помоћи код несрба лечника, траже савета код несрба адвоката и шаљу децу своју у несрпске заводе.

Они чланови нашег трговачког сталежа, који кад им треба лекарске или лечничке помоћи мимоиђу Србе лекарнике и лечнике, који кад им треба правних савета не траже их код Срба адвоката, него одлазе лекарницима, лечницима и адвокатима туђе народности, који мимоилазе српске школе, те децу своју поверавају несрпским заводима — немају права да апелују на српску публику да их помаже, нити је смеју осуђивати што их запоставља Јер се поклич »Свој своме« исто тако тиче и њих, као и сваког другог члана нашега друштва!

Сви ми, као чланови нашег маленог, на жалост са свију страна потиштенога народа, имамо једнака права, али и једнаке дужности. Старајмо се удвострученим силама за свој сопствени опстанак, ал подајмо живети и оним члановима нашега друштва, који нису нашега сталежа. Будимо међу собом једнако строги, али и једнако праведни!

Обгрлимо тај лепо поклич »Свој

своме«! сви скупа једнаком љубављу. Та мож' да ни једном народу не би донео он толике користи, колико нашем; јер у нас исти има двоструку задаћу. Колико би од њега имали материјалне користи, толико напоредо и моралне; јер нас он сећа и на очување наше народне индивидуалности.

Но да би нам исти могао донети потпуна успеха, стварне користи, морамо при остварењу његове сврхе имати на уму двоје: Пре свега морамо радити на томе остварењу узајамном заузимљивости, удруженим силама, а осим тога старати се зато, да делање у том погледу извршујемо опрезно.

Удруженим силама и узајамном заузимљивости радићемо на његову остварењу тада, ако сваки од нас, који српском душом дише, упућује и обавештава сваког члана нашега друштва, да му је као такову морална дужност, да се за сваку своју потребу и помоћ, коју му је кадра пружити српска рука, српској руци и обраћа.

Опрезно пак делати у том погледу, значи, не вешати то златно начело »Свој своме«! на велико звоно; јер тако може циљ свој промашити; него га препоручивати међу својима у тишини; и то члановима нашега друштва свију сталежа без разлике. — Тако ће се до успеха доћи мож'да спорије, ал тим реалније и сигурније.

Ову племениту задаћу могу вршити не само мушкарци, него и женскиње. Главни посао око тога, ваљало би да преузму наше »Женске добротворне задруге«. Нека сваком могућом приликом свака чланица о томе обавештава и на то упућује своје домаће и своје знанце — па је дужности својој у томе погледу одговорила. Делање то не задаје никаквих тешкоћа, а сврха му је племенита; и зато се и може с правом надати, да ће га се Српкиње наше својски латити. Помажимо себи колико можемо и сами, па ће нам и Бог помоћи!

Збогом свијете . . .

На земљицу пала тама,
Санак лаки свуда броди,
А дјевојка једна сама
Улицама пустим ходи.

Не плаши се тамне ноћи,
Смјело она напрјед иде,
Напрежући црне очи
Да што боље кроз мрак виде.

Брзо иде дјева млада,
Кроз улице брзо ходи
И на стази ено ј' сада,
Што на градско гробље води.

Напрјед хитро даље гази,
Као да је неко жури,
Нит' куд гледа, нит' шта пази,
Само даље гробљу жури.

И ено је већ код врата.
Мало стаде, осврну се,
Диже руку, кваку хвата,
Брава шкљоцну, отвори се.

Њено срце не залупа,
Не преплаши ј' пустош ова;
Смјело она даље ступа
Измеђ' рака и гробова.

Бихаћ.

Нов се тамо хумак диже,
Њему дјева трчат' стаде,
Па за часак до њег стиже
И плачући — на гроб паде.

Гроб се дрмну, — дах јој стаде —
А у гробу, у дубини,
Свог драгана чу глас саде:
„Смрт нас може да сједини!“

Шта да значе р'јечи ове,
У главу јој мис'о дође.
„Ха, сад знадем! Он ме зове!“
Па из гробља дјева пође.

Тамо десно шуми р'јека
Ко да вели: „Ходи, ходи!
Свакој бољи наћ' ћеш л'јека
У дубокој мојој води.

Кад до р'јеке она сиђе
На камење с' поче пети,
До обале сасвим приђе,
Још једном се свега сјети.

* * *

Јасни мјесец иза брда
Управ грану оног часа,
Кад у р'јеку нешто пљусну —
И вода се заталаса.

Атлета.

О неговању и васпитавању деце.

Написала г-ђа Шатор Етелка.

Рада сам, да у неколико редака изнесем своје опаске матерама, као првим најпречим, најпозванијим и најнадлежнијим одгајилицама и васпитачицама своје дечице, јер неговање и васпитавање почиње од рођења и односи се на тело и душу детињу.

Да би се дух могао правилно развити и усавршавати ваља и тело неговати да буде здраво, чврсто и јако, јер је тело дом душе, те се душа као становник не осећа добро у тропној и нездравој кући. Неговање тела врло је важна

радња, јер неговањем и вежбањем телесне снаге подижемо здрав телесни састав, а у здравом телу здрава је и душа, као што су рекли још стари и образовани Јелпни и само тако се може оспособити човечији створ, да испуни своја земаљска и небесна одређења. За то свака мати треба свим својим утицајем да за тим тежи, да јој дете постане чврсто, здраво, челично и окретно.

Истпна, здраво се дете рађа само од здравих родитеља; али се догађа, да брижна и добра нега често накнади при-

родне недостатке или их бар ублажи. Стога је потребно, да мати још у своје благословеном стању живи умерено, да се сходно одева, да је што више на чистом и слободном ваздуху; да умерено ради и да се што више креће, а да се чува и клоњи свака ударца, пада, лењовања и лешкања, а да је притом увек добро расположена. Све су те припреме, које врло повољно утичу на живот и здравље новорођенчета. А кад, божијом милошћу, дође дете на свет, већ се од првог дана почиње неговање и васпитавање његово.

При неговању тела, најзначајнија је грана и чување. — А шта разумемо под чувањем? Чувамо дете онда, ако га заклањамо од сваког штетног утицаја који му развијању његовом смета. Чувању ваља да је почетак јоште пре рођења а свршетак, кад већ дете доста снажно и паметно буде у толико, да се већ од штетних утицаја на његов развој и само чувати уме. Чувањем поткрепљујемо здравље и чврстоћу детињег тела. Здравом је оно дете, којем не достаје ни један део телеснога састава, а телесни органи редовно делају. Да и надаље здрави и крепки остану: ваља мати да свим силама бдије, чува и лебди над чедом својим, да га од болести штити, а редовно развијање потпомаже. За здраво развијање потребне су ове чињенице: ваздух, храна, одео, чистоћа, место бавлења, светлост, кретање и миран одмор.

Дете после свога рођења први пут удише слободнога ваздуха. Ако је ваздух чист и свеж, добар и умерен т. ј. 16 R⁰ или 18, у ком дете живи, то ће се здравствено и развијати; ал' ако га на већу топлоту привикавали будемо, омекшаћемо му организам тако, да ће и при најмањем назебу отпорну равнотежу изгубити, те ће бити жртва небројених болештина. Детињу собу ваља чувати од дима или дувана, тако исто и јаке топлоте, као и хладноће.

По децу је врло опасан топао и влажан стан, јер се у њему лако развија клица шкрофуле. Ваздух свеж даје природно руменило. Не треба дакле матере

да пропусте ни једну прилику а да своју малену децу, чим им време дозволи, не изнесе на свеж ваздух и у зеленило, јер је ово исто тако важно као и храна.

Поред доброг и здравог ваздуха најглавнија је чињеница снажном и здравом развијању — храна. Одојче ваља хранити *материним* млеком, а само ако је мати болесна или слаба, тада тек ваља нахранити храну дојкињом, или кравијим млеком. Код многих матера у вишим круговима увукла се мода, — част изузетцима — да и онда ако су здраве као кремен, не доје саме своју новорођенчад, него поверавају дојкињама. За то често оно малено детенце, које дојкиња с' дана у дан гладно нахрани, жедно напоји, купа, повнја и превнја у суво а чисто ставља, тако се привикне дојкињи да ју сматра као своју мајку и више ју заволи, него своју рођену матер, шта више, дете се од гдекоје матере, која се обуче у свилу и кадифу уплаши те бризне плакати, кад му се приближи, па тек кад анђеоску главницу своју на груди дојкињине прислони, — тад му тек, као оно после прскања благе летње кишице и кад се оно дивна шарна дуга појави, тад му тек кроз сузне очице онај невини осмех избије. Матере, та не уступајте страним и туђим дојкињама овај осмејак! Та лепши је осмејак тај и од самог небескога сјаја; — из детињих очица трепти она љубав, којом сам Исус добре, кротке и невине усрећава, њоме награђује и матер, која детета ради сама себе жртвује!...

Матере у овом једном будите себичне, стећите себи тај небески осмех само и једино себи тиме, да ако само можете, дојите и храните саме своју новорођенчад и ви се непосредно с' њима забављајте.

Кад већ дете почне јести, потребно је да мати дечију храну изборе тако, да код лучења материје у детету, снажење костију и развијање мишића потпомаже. Ово ће пак у првом реду учинити млеко; које човеку од колевке па до гроба довољно снажне хране пружа. За овим одмах долази јаје, масло; — за тим разно биље, поврће, особито спанаћ и мекхуна-

сте биљке, које услед обилате кречне садржине своје потпомажу развијање костију. Дабоме поврће се са мало меса даје, којим се помешано храњиво поврће спаја и радије употребљује. Зато велим, са мало меса, што човек није за ону снагу и моћ, која се из меса састоји, а и због тога не, што ни крв која се из месце хране добива није тако чиста, као од поврћа получена крв. А баш ни у свежем месу нема толико снажне хране, као у некојем поврћу; па пр. у свежем месу има 15%, у грашку и пасуљу 24% у сочиву 30% а у купусу 35% храњиве материје. Истина, да се у сушеном месу 62% пврћна налазили, али то јело је тежко, па због тога баш у отменим породицама се најмање хране таким храном. У биљним јестивима нема оних штетних, дражљивих саставних делова као: креатина, фосфорне киселине, соли и т.д. које би служу стомукове опонице приликом сваривања у ту меру раздражања доводила, да би и саму прождрљивост проузрочила. За то нека биљка буде главна храна; особито добро је давати деци млека, хлеба који је мешан од брашна на ретко сито просејаног и воћа. — За тешку је осуду поступак сваке оне матере, која, тек што је одбила своје дете од сисе а већ га привикава на каву; за осуду је стога, што се дете овим начином одучава од храњивог млека, а поред њежних живота његових тако ће му рано постати господар раздражива кава, — те још у своју обрану некеје матере смеју навести: „моја деца не једу млеко, не могу га појести, не воле га, него само каву воле“!

А како је знало оно дете, док је као одојче на грудима своје матере гучући и тепајући сисало живодавно млеко? Та све од обичаја зависи. Мати својим примером ваља да своје чедо сама к добру води; па она сама, не само да им кува, него с' њима и да једе од онога њима зготовљеног јела, деца пак гледајући то, привикну се најпростијим, здравим и најхрањавијим јелима. Нека мати недозвољава, да јој дете свеудиљ гриска и жвакољи, те да на полак сваренога јела у

стомаку ново јело у стомак опет придолази. Безусловна је потреба да буде три сата раздобља између једног и другог хранења. Тада уредна мати своју децу на јело сазива, — упути их да се богу моле а за тим их за сто посади, веже им ручник око врата да би се на чистоту и чување одела привикла, а по том свима од једног и истог јела дели. Које дете пробира, ваља му — по старокалуђерском обичају који на време ручка присутни не беху — тањир преврнути, у знак да неће ништа добити, јер дете вије гладно, а глад је најбољи кувар. Ово уједно и другој деци за добар пример служи да, у јелу не смеду бирати, него ваља оно јести, што им њихова мати даде. Брижљива мати, која децу своју воли, ако је к томе још, ако не баш кош, а оно бар коморица пуна, она ће учинити недељни распоред јела тако, да свакога дана друго и друго јело на ред долази; које ће деца у размени, ма да га и мање воле, ипак покусати у том уверењу, да ће другог дана на ред доћи омиљеније им јело, а појешће га и с тога, што знају да друго што и онако неће добити.

По свршеном хранењу, а богу благодарној краткој молитви, ваља да се захвале родитељима за добивену храну и да се удале од стола, а мати да их води или упути умиваоници да: лице, уста, зубе и руке оперу. И у овом, мати нек је пример и тако нека навикава своју децу на чистоту.

У једној отменој кући видеља сам децу да ужинају. Пре тога најстарије рече: »Мама, ја сам гладан!« Па иди у шпајз те узми штогод, има тамо масла — бутера — па и друго што шта. „Али мени то све не треба, него дај ми сира!“ Та дала бих ти, али је потрошен! — Напоследку изнесе велики свињски кулен — швартл — те од њега нареже кришака колико му год лакоме очи желеше, па то пак накрижа црног лука, а сирћетом закисели и покуса. Млађа пак деца меда желеше. Донеше један повелик лонац меда, посадише се на скупоцен диван, те кашиком кусаше тако, да је све цурио мед како на хаљинице тако и на скупо-

цени диван. По свршетку свега овога, о умивању и прању ни помена није било. Деца од јела сва умазана око уста и по врху носа, а ручице им се улепише од меда. Од овако неговане и васпитаване деце, коју овака неразумна, нехатна и небрижна мати упућује, морају и гости своје чисте хаљине чувати, јер чега се и кога се год она дотакну, све то бива упрљано и умазано. Па ма како да воли гост ту дечицу, не сме их узети на своје крило, јер су им ручице њихове прљаве, хаљине улепљиве а лице умазано. Ово пак све од матере зависи, у колико је она уредна и како учи децу.

Ако на жалост мати на спољашњу пристојност и чистоту ништа не полага, а ово бар с' потребним обзиром на здравље ваља да своју децу учи: испирати уста, зубе прати, да се заостатци јела не слежу на зубе; те да не би приликом хемијских раствора образовале се оне киселине, које би глазуру зуба нападе. На ово ваља свака ваљана и брижљива мати да своје малеше научи, — ако не жели да своју дечицу сваки час зубару води, или да их крезубаве гледа, — који ће доцније, кад обичај већ природом постаје, и сами без ичијег нукања и упућивања то чинити. Чувати ваља децу од многих слатких и зачињених послastiца, бонбона, од здраво масних јела, незрелог воћа па и силовитих пића.

Поред хране и ваздуха врло је важна чињеница и начин одевања, које према

времену удешавати ваља. Зими вунено, дакле топло, — лети хладеће дакле платнено одело ваља мати деци да даје. Сваком приликом пак пространо и угодно треба да буде одело и обућа дечија с тога, да слободном кретању не смета и да не би детиње растење спречавало. Леђа, груди и околицу стомака ваља топло држати, главу и врат треба на хладно привикавати. Зими, кад дете из собе изађе, нека га мати огртачем или марамом заогрне да не назебе. Лети ваља чувати детињу главу од сунчарице, — у хладовини нека се игра, а ако је могуће босоного нека ходи. Многе матере своје малишане облаче у одело нежне боје и скупе хаљине, па с' тога баш не допуштају им ни сиграсти се у таким хаљинама, него желе да им деца право стоје или седе као лутка у излогу. Овим начином неизмерне штете чине у развијању организма детињег, а неопростиви грех товаре на своју душу тиме, што своја чеда а божије створове жртвују својој сујети, отимајући од детета игру, то најмилије и за живот потребно кретање, без чега ће постати од детета оно, што и биљка, која у хладу одрасте, бледа, безбојна створења, сажалења достојна.

Децу ваља облачити у пространо и јефтино одело и пустити их, да се играју у песку или, да гимнастику на моткама и оклагијама, да скачу и да трче, наравно, све умерено. Кола двоје песка у дворишту врло је потребно за играње дечије.

* * *

Бор. Л. Ценићу.

Над равни, јесен стере
Влажне копрене своје,
Кроз шуму ветар хуји —
А јек му срце моје! . .

Ледена киша сипи,
С' грана се капље цеде,
Увело лишће пада, —
То дани моје бледе! . .

Промиче магла сива,
На крили ветра плови,
Ој збогом лето жарко, —
Ој збогом среће снови! . .

Смедерево.

М. М. Гавриловић.

Б о л е с н и к.

У соби влада тишина досадна,
Сумрак се тихо кроз прозор прикрада,
Крај постеље ми стоји мајка јадна,
Јеца, јер већ се ничему не нада.
У соби влада тишина досадна.

Сад тек разумем, како воли мати,
Толике ноћи покрај мене бдије,
Све ми је дала што је могла дати,
А сад се труди и сузе да скрије.
Сад тек разумем, како воли мати.

У једном куту, украј врата тамо,
Скрила се сестра рек'о бих да плаче,
Рамена видим тресу јој се само
И каткад чујем да уздахне јаче,
У једном куту, украј врата тамо.

А мени тешко што морам умрети!
Лечник ми стари с пажњом пипа б'ило,
Па види, смрт ми неизбежна прети
И мргоди се и није му мило
А мени тешко што морам умрети!

Стој... неко куца... не плачите више!
Ах, то ће бити мој пријатељ стари,
Мајка ућута, сестра сузе брише:
„Једини који још за тебе мари“.
Стој... неко куца... не плачите више!

»О збори друже, шта сад ради Зорка,
Да ли се каје и да ли ме жали?« —
Он шапну: „Друже истина је горка
С другим се шеће смеје се и шали.«
Ох, што ме тако сад ојади Зорка?!

Друг сузе лије крај постеље моје,
Ја видим да још добрих људи има.
И лечник јеца, а она због које
Свој живот страћих, не жали ме сњима!
Друг сузе лије крај постеље моје.

Дим. П. Стојшић.

Т и!

Срце ми увек остајаше мирно:
Никад му љубав или злоба ниска
До сад у свету није била блиска,
Нико од живих није њега дирно.

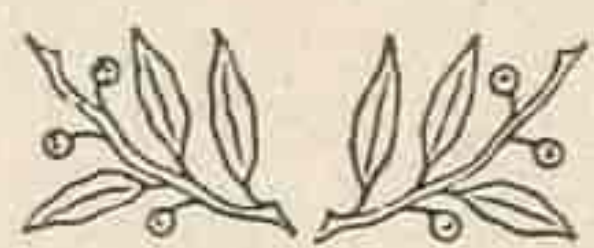
Око гледаше равнодушно светом:
При блеску, дрском што их безброј
[плени
Нешто је друго тад сликало мени,
Клонући често узалудним летом.

Суводање.

Ухо ми никад не осети дражи,
Ни један звук му света не угоди,
Шаптање неко далеко нас води,
Неко се нешто безуспешно тражи.

Ти цело биће из сна на мах прену,
Из ока твог небеске, мирне боје,
Кад ме озари нежност душе твоје,
Кад мили поглед први пут ми скрену.

Рад. П. Ђирић.

Мост уздисаја.

Од једног уваженог пријатеља из Далмације, примила сам недавно једну лепу карту из Млетака са сликом и натписом: »il ponte dei sospiri«, што значи »мост уздисаја«.

Том приликом, на истој карти у кратко ми је исти уважени пријатељ назначио ове речи: »у прекрасном

храму, пред иконом византијске Богомајке помолио сам се за покој душа српских мученика, који на мосту уздисаја заглавише од душманске латинске руке.«

Како ми ово беше нејасно, и аки сам нагађала, да се то морало догађати за време млетачке власти о

управе над Далмацијом, а нарочито у време верске борбе, римске цркве са православном, — ова ме је ствар толико заинтересовала, да сам га умолила да ми то објасни, е да ли је то историјски факт? кад и како се то дешавало. А занимаће свакако и моје сестре Српкиње и читатељке »Женског Света« те сам предузела, да упознам са овим важним и жалосним догађајима оне читатељке, којима ово још није познато. Ево каква је историја и постанак назива »моста уздицаја«, у Млетцима:

У Д'ждевој палачи налазиле се тамнице и звале се »pozzi« (бунари). Ко је био осуђен на робију у те тамнице или бунаре, тај није више Божијег сунца видео. Ћелије уске, тамне, даскама патосане тако, да би се чуо сваки покрет тужнога.

При дну тих тамница била је справа нека тако постављена да се одсечена глава несретнога кроз нарочити један отвор одмах у море срозала, а по том би и труп у море бацили. Ко би у те тамнице био одпраћен, морао је прећи преко тога моста — који је палачу са тамницама везивао.

Осуђеници би се на томе мосту заустављали, погледали плаво небо и Божије сунце, које никада више угледати неће — заустављали и уздисали, одакле је тај мост и добио име »мост уздисаја«, име кога се грозимо, сећајући се, колико њих невиних туда пролажаху, да никад више не виде белог дана.

Па док је Далмација вековима стењала под игом млетачких господара, беснио је верски фанатизам, те су »виђенији и одлучнији православни Срби« тужени бивали као »опаки јеретици« или »неверни поданици«, и бивали су одправљани на галије у Млетке на »суд тројице« или »сенат десеторице.«

Беч, у очи св. Архангела, Михаила 1905.

Процес је био врло лак и брз. Са њима у бунар.

Године 1797. разјарена светина јурнула је у те бунаре и запалила тамнице, јер су — као што рекох — биле патосане даскама. Једно крило у бунару остало је неизгорено, а то беше ћелија у којој је лежао један свештеник, кога су »пријатељи« издали. И тај је свештеник успео, па је на једној дасци написао ове речи: »Dagli amici mi guardi Iddio, e dai nemici mi guarderò io«, т. ј. »нека ме Бог сачува од пријатеља, од непријатеља сачуваћу се и сам«. Ето постанка тој изреци.

И овај натпис није изгорео у тим бунарима, и данас се још види. То је у кратко разјашњење »моста уздицаја«, а даље вели ми уважени пријатељ, да човек својим очима то види и од чичерона чује за ужасе, за које они причају о тим местима, претрнуо би од страха.

Кад помислимо, колико су наши прадедови, на све стране и од разних непријатеља гинули вековима »за крст часни и слободу златну«, не можемо ни замислити, колико им дугујемо благодарношћу, признањем и сећањем.

А кад помислимо, да има крајева, где наша браћа и данас падају као жртве за веру и народност своју, од руку бесних крвника и душмана имена српског, увидићемо живу потребу, да »слогодом, пожртвовањем и љубављу допринесемо и потпомогнемо ослобођењу наше јадне браће, која толико у нас »са правом« очи упиру.

Показало се, да су српске сестре и њихове задруге, на свој начин и колико им силе допуштају — прегле, да малом својом потпором, колико толико помогну, а на меродавним факторима »српске мисли« је, да и они своје учине, на које их невино проливена крв наших прадедова и браће опомиње.

Вукосава.

У споменицу.

Сестри Ружи.

Селе мила, цвјете љупки
Којег нама небо пружи,
По љепоти другарице
Витој палми, мајској ружи.

У твом срцу као огањ
Плашти, живи вјера чиста,
Из твог ока љубав сија
И к'о сунце нама блиста.

Душа ти је храм доброте,
У том храму олтар свети,
У који су постављени
Дивни, српски аманети.

За њих су нам дједи пали,
Потоком се крвца лила,
Јер се често на њих туђа
Дрска рука окомила.

Па чувај их, селе мила,
Са љубављу врелом храни,
Од туђинских нападаја
Аманете српске брани!

Зворник.

Јел. Остојићева.

ЛИСТАК.

СТРАХ ОД СВЕКЊРВЕ.

ЂЕРЕТАЊЕ.

»Мило ми је! Мило ми је! А где сте до сад? Једва чекам да дођете, знам, ви ћете најпоузданије знати разлог: зашто је госпођица Јулија одбила руку доктора Радића?«

Овим поздравом дочека госпођа попадија своју пријатељицу госпођицу Бркићеву, учитељицу, кад јој дође на »велики јаузи«, ког је она давала у славу свог имен-дана, а на дан Влмц. Катарине. Скоро све отмено женскиње из села беше ту сакупљено и живо се расправљало о горе поменутом питању.

»Заиста, госпођица ће то најбоље знати«, прихвати још њих неколико.

»Оно, истина, ја сам сваки дан у господар-Периној кући и уживам поверење госпође Перее, али, знате ме ко сам — не бих се ја плела у туђе ствари — верујте ми, поштоване моје госпође, баш и ако ми ко шта и повери — по, та знате ме већ —« извијала је учитељица, која је у ствари била ковчег сеоских повости и тајни.

»Но, по, верујем и сама сам таква«, одобри попадија.

Потребно је познати две јаке црте у значају наше госпође попадије. Прва од тих је она, не

необична женска страст: водити туђу бригу. Како је то и иначе у нашем друштву врло честа појава, вредно је код ње задржати се мало и размислити: имају ли право они, који кажу, да је то велика мана наших женскиња, и и они, који то шта више за врлину сматрају. Наша госпођа попадија тврдила је, да је слушала баш од учених људи, да то није никаква мана, и да они то не зову простим изразом: вођење туђих брига, него саосећањем.

Њен попа другчије је о томе мислио и замерао јој, што се толико тим послом бави; по он је био у селу једини, који јој је то замерао, он и нико више. Свакако, да није имао право и да је требао поштовати попадијино саосећање. Па, баш да се то зове и вођење туђих брига, песме се замерити, ако их води онај, који нема својих брига. Међу те сретне спада баш наша попадија а ја у њој гледам оно чувено створење, што носи назив »над поном попа«.

Као год што има свакојакних људи у опште, има и свакојакних попадија. Најобичније су оне, са много деце а, на парохијама шесте класе. Наша попадија не спада у ту обичну врсту. Не

спада прво за то, што је »попадија прве класе» како се сама радо назива, а друго за то, што је »попадија без деце«.

Отуд је, дакле, долазило, те она није имала својих брига и што се управо осећала дужном, да бар туђу бригу води.

А водила је врло савесно.

У кући њеној пије било толико посла да га стара тетка Маца, попина некад дадиља, уз помоћ окретног Нике црквењака, не би могла посвршавати. Тако је попадија могла по вас дан седети, са плетивом у руци, на портанској клупи и заустављати сваког, ко би туда прошао. На тај начин дознала би она: колико је меса купио биров за госпођу натарошевицу; кољко траје кила масти у кући благајниковој; какве је колаче месила учитељка прошлог празника или, ко је имао о Новој Години најлепшу печеницу.

Дочекивала је она и верне парохијане и давала им мудре савете: како ваља да раде, да штеде, да се слажу; говорила је и о томе, како не треба да пусте да им жене господаре. У несрећних је тешила а знала је показати своју особиту радост у њиховој срећи. Њено саосећање у селу се доста признавало а по својој вредности и награђивало. Зато је попа, који је био за то неумешан, и морао трпити да му попадија почешће каже: »Пусти ти, да ја попујем њима, а ти им читај јектенија«, а трпио је, богме, да и њему попује . . .

Друга особина њеног карактера беше њезин дипломатски дар да прва, и све на фини начин докучи сваку тајну. У томе јој у селу нико пије био раван, а дивљење и признање, које јој је сеоска интелигенција за то одавала, било је велико. Зато се госпођица учитељица није могла начудити, од куда тај дар изневери, овом приликом, госпођу попадију. »Шта јој би«, питала се она и осећала се чисто увређена. А како и не би. Или, зар се може очекивати да ће она — овако јавно расејавати печију кућу, а најмање господар-Перину, која је овде прва, а господар Цера човек који носи сва могућа почасна звања у селу, па, наравно, и звање месног школског надзорника. Доста је, ако она, госпођица учитељица, повери коме шта у четир ока, а не као остале сеоске даме што сваком приликом изговоре све што знају. То се не слаже са њеним васпитањем. Она воли разговоре у четир ока и назива их искреношћу.

»Само такви разговори смеју бити искрени«,

говорила је она чешће у себи. »Говориш без зазора, без бојазни, да ће се два сведока заклетити, да си рекла то и то; па онда, како је велико задовољство за сваку поједину, кад мисли, да само она зна неку још непознату ствар. То изазива поверење, то управо ствара пријатељство, отвара и учвршћава пријам у свакој кући«.

Са оваком девизом и са нешто мало воље за свој узвишени позив учитељевала је сретно госпођица Бркићева већ двадесет и три године у овом селу, уживала је свачије поверење а њена се искреност јако ценила . . .

Слабост госпође попадије беше само моментана; брзо увиде она своју погрешку и поче се трудити, да је поправи. Помажући својој пријатељици, да се разузури, потапша је својски по широки плећи и дошапну јој: »Данас ми морате остати дуже него остале гошће, имам за вечеру хладне прасетине и карловачког бермета«.

Ко је познавао наклоност госпођице Бркићеве према хладној прасетини и њену, још већу наклоност према карловачком бермету, тај се заиста морао поклонити великој дипломацији госпође попадије.

Један узајмни стисак руку још, и све је било у реду; постигло се шта више и обећање: »док будемо на само дознаћете све . . .«

»И ви се чудите томе, што је доктор Радић добио кошар од госпођице Јулије«, настави бележниковица прекинуту дебату.

»А ко да се не чуди, таква партија! И ко је опег она, да толико бира!« жестила се домаћица.

»Не говорите тако«, стишаваше је бележниковица, »има вам та кауцију и за официра«.

»Јест, ал' где јој је официр?!« чу се са више страна.

»Кажу, да се нашао један на новосадској беседи, куд је Јулија зимус на углед ишла; тај, ево, смета доктору —«

»Но то је страшно«, скочи госпођа докторка, мала стара женица смежурана лица а накинђурена као каква девојчица. Извештај бележниковици силно ју распали.

»Један официр да смета једном доктору, та то је страшно!« жестила се она. »Мене, мене питајте шта вреди бити докторка. Не бих се мењала ни са генералицом. Све је то голи поблес. Јуф, јуф, један лајтнант и један доктор и то ко тарски« —

»Не жестите се, молим вас, ја сам тако

чула« — извлачила се честита бележниковица, чији је говорнички дар знатно заостајао за докторкиним.

»Биће да је и то разлог, што Јулија врло воле велико варошки живот«, примети једна госпођица из друштва.

»Па и то«, дочека домаћица, »што хоће безусловно да је, кад се уда, зову милостивом а у селу тим именом никог не зову, па ни докторку, што би баш требало —«

»Свакако ~~не~~ би требало«, уздахне докторка, која је и оседила у жељи да то име понесе. Очевидно је било, да је тај разлог сматрала врло важним и да је била намерна о њему опширно говорити.

»Какав официр, каква варош, каква милостива«, насмеја се поштарка и развуче своја мала уста.

Друштво као да је једва чекало да госпођа поштарка, лепушката, дежмекаста женица са великим зуловима, отвори та своја мала уста, јер извештаји што су из њих излазили били су врло поуздани и тако рећи, из прве руке.

»Да шта је? Говорите, реците нам«, навалише на њу са свих страна и она поче успијајући:

»Хе — знате — био мој муж у »котару« и дочуо нешто — ко би знао је ли истина? Кажу — овај — да је сама госпођа престојниковица покудила доктора — није га, управо, кудила — тек — рекла је, кажу, господар-Пери да она мисли, да доктор није доста добра партија за његову богату јединицу«. Ту застаде и намести опет уста, што је значило да неће даље да говори.

То докторка већ није могла оћутати: »То је већ измишљотина, а ја знам и чија. Где би госпођа престојниковица могла рећи за човека, који је њихов кућни лекар — кућни пријатељ —«

»Баш зато, баш зато«, оте се још тапким усницама поштаркиним, а она их одмах покри својом белом цепном марамом, да не би из њих још која излетела.

Ова реч могла је поштарку скупо стати. Могла ју је стати високог пријатељства госпође престојниковице, којим се она јако поносила а које се докторки већ у нос увукло. Знало је цело друштво, да је она на поштарку кивна, но, да ли баш због тог високог пријатељства, или због тога, што њен доктор од неког времена сам носи своја писма на пошту, ту још нису наше госпође биле на чисто — тек — ситуација је била врло

озбиљна и проузрочила у женском друштву не обичну сцену: ћутање.

Каква су размишљања задржала скоро пун час те хитре језике, није било тешко погодити, но, да ће се то мучно ћутање тако сретно прекинути, да ће разговор поћи zgodнијим правцем, томе се није нико надао.

Прекиде га тапки глас госпође Рахиле, зване »Рахиле шнајдерке«. Тај надимак носила је жена господар-Паје трговца, зато, што је свет тврдио, да је господар-Паја по занату »шнајдер«. Свет к'о свет, тврди свашта; али, нико живи није се могао заклети, да је икад видио »шнајдер-Пају« да удева иглу. Од младости своје он је трговац — и ако се не зна где је изучио трговину — јест, прави је трговац баш као и господар-Пера што је, за ког се зна да је у Панчеву изучио. И дућани су им једнаки а сва је разлика између њих та, што господар-Паја има мање грунта а више кћери за удају него господар-Пера.

Зато је, држим, велика неправда што свет госпођу Рахилу зове »Рахила шнајдерка«, нарочито кад то њојзи нимало не годи.

»И ви разбијате главу зашто Јуца неће да пође за доктора Радића —« поведе одважно реч госпођа Рахила — »знајте, узрок је тому: страх од свекрве«.

»Страх од свекрве!« зачудише се неке.

»Та је ли могуће —« пљесну домаћица рукама сва преперажена, баш као да је она та свекрва од које се Јулија страши — »од куд само дознадoste?«

»А шта треба да дознам, познајем је и кажем: боји се свекрве.... Хеј моја Јуцо! Није то доста знати »немецки« и »клавир«, треба знати кућу водити. А, што се тога тиче, миле моје, о томе Јуца ни појма нема. Нека вам моја деца испричају само један пример о њеној вештини у кувању, па да се уверите, да имам право и да се сити насмејете.

Ту дозвола госпођа Рахила у помоћ своје три удаваче а оне, отимајући једна другој речи, испричаху, како им се Јулија тужила, да је неко вече морала кувати вечеру и да јој је изгорела запрашка за паприкаш.

»Ха, ха, ха, запрашка за паприкаш, ха, ха, ха!« Госпође се у истину морадеше насмејати а и веровати.

Госпођа Рахила са триумфом настави:

»Да, да, немецки и клавир, то је све! — Е, није, није — зна она још нешто: зна наме-

стити фризуру по најновијој моди и набелити се, да мислиш о јој је од мрамора лице.»

»Што се последњег тиче ту имате право«, одобри докторка. »Мој доктор каже: госпођица Јулија се изврсно разуме у косметици. Он се, као доктор, баш разуме у те ствари, али се Јулијиној вештини ипак клања.«

И све даме поклониле се оном чему се господин доктор клањаше; изузетак чинила је само једна стара госпођа, што сеђаше у прочељу пратећи са негодовањем али ћутке цео разговор. Дође јој сад да и она проговори да бар, са те стране, покуша бранити Јулију, ту заиста лепу, младу девојку. Опет се савлада. »Нису још на врхунцу, ићи ће то и даље«, помисли она и не хтеде говорити.

»Је ли она само јединица« — хтеде и даље доказивати госпођа Рахила, којој дође сад и та сретна мисао да истакне вредност девојака, које нису јединице, по, ту би пагло прекинута.

„Молим, молим, пазите шта говорите! Нису ваљда ци јединице најгоре; и ја сам јединица, па зар сам рђава?“ добац јој увређено и пркосно госпођа Марина, млада удовица, за коју се говорило, да је својим оштрим језиком прекинула живот своме мужу. Оно истина, она је умела много, врло много говорити, али да то може човека у гроб отерати — то су већ сеоска посла.

«О молим, извините; нису баш све једнаке«, извучила се госпођа Рахила. „Реч је о Персипој јединици која се боји свекрве“.

„Остави је мама“, стишаваху је чедне кћери.

„Све да је и тако, страх Јулијин није неоправдан“, узе опет у обрану госпођа Марина јединицу. „Право да вам кажем и ја не бих пошла за човека који има матер па ма се више никад не удала“.

„Жалосно ли је ово наше доба, где се старије тако мало поштује“, проговори она старица што сеђаше у прочељу. То беше удовица бившег свештеника у нашем селу, добро одржана озбиљна и достојанствена старица. Она је у опште мало говорила а нарочито није се радо упуштала у оваку полемику. Но сад је увидила потребу, да и она својим мислима даде израза и да тиме у неколико олакша и свом увређеном материнском осећању.

„Слушам, децо, шта говорите а све мислим на оне многе, несретне матере, које су свекрве а уједно и сметња синовље породичне среће, и жалим на што су јадне још живе. Данас треба

мати, кад одхрани сина, да умре, јер чим га је одхранила, оженила, постаје она сметња његове среће. Да страшне ли и мрачне заблуде! А ја, сретна мати, гледам сред тог мрака моју децу, моја три сина и моје три снахе као неке светле слике, као драгоцене изузетке, гледам их и поносим се њима. А да није тако, желила бих да ме нема; да, али друкчије није могло ни бити, или би узалудан био сав наук мој.

Увек сам говорила мојим синовима, да је душевно благо највеће благо. Зато њих при женидби није засепуло ничије богатство, ни спољашна лепота, они су тражили себи друга лепе, племените душе. Зато сам ја данас „сретна свекрва“, снахе ме поштују а ја их волим као рођену децу.“

Док је ова честита старица причала о својој срећи, домаћица је увела у друштво нову гошћу, жену сеоског учитеља.

Могло се опазити, да је друштву угодно било што је доласком нове гошће прекинут говор „мајке попадије“, у ком беше тако много старинске сентименталности, а сентименталности у ово реалистичко доба ни на селу нема места.

За то је сви радосно поздравише и ако је иначе нису особито марили.

„Где сте? Ми се сите паразговарасмо, много сте изгубили“, добац јој говорљива докторка.

„Гледаћу, да надокнадим“, рече шалећи се учитељка и поздрави се са свима. „Него сам вам прекинула важан разговор; реч је била о свекрвама. Мало сам ослушкивала, нећете ми замерити.... Вама мајко морам изрећи признање на материнским речима, које мало час изрекосте.“ Ту приступи и пољуби руку старице, коју је својим доласком у говору прекинула.

„Ја говорим онако од срца, чедо моје“, рече стара и пољуби је у чело.

„А знајте, од срца к' срцу. Ја вас, мајко, потпуно разумем, јер познајем љубав, којом ви љубите ваше снахе“.

„Биће да си ти, ћерко, овде једина, која ме разуме?“

Ви ме, миле моје, некако у чуду гледасте док причах о мојој љубави према снахама и њиховом поштовању према мени, окрете се стара осталим госпођама.

„То су изузетци! Не рекосте ми и сами то? Ја ипак велам, Јулијин је страх оправдан, јер за матер доктора Радића, кажу, да је страшна жена. Јулија би била луда да са толиким миразом пође

на злу свекрву“, бранила је удовица своје становиште.

Неће она паићи на злу свекрву ако пође за доктора Радића. Ја његову матер добро познајем; вредна је она и уредна, строга али правична и врло племенита. Благо свакој девојци, која у свом новом дому затече таквог саветника и пријатеља“, заузе се живо млада учитељка. „Ваљана девојка не треба да се боји свекрве.“

Да, да, али Јуца и сама осећа да није ваљана, да не вреди ништа јер не зна ништа и зато и зазире од свекрве,“ дочека је немилостиво, госпођа Рахила. Моје кћери знају све и не боје се тог страшила.“

„А јесу ли свекрве баш страшила, јесу ли оне криве свему оном, што им се подмеће, о томе би било места овде говорити и ја ћу говорити: Велико је зло, кад девојка, која је у родитељској кући стекла неке појмове о домаћим пословима, уобрази себи да зна све, да је усавршена. Њу то уображење одводи са правог пута и она лако заборавља, да су старији искуством богатији, а да је искуство велика школа. Кад би им њихова уображена мудрост допуштала, да о томе размишљају, не би оне тако упорно одбијале и најкорисније савете својих свекрва.“

Ја мислим да то није мање зло од оног, ако девојка полази у брак неспремна, али јака, да призна своје недостатке и са чврстом вољом да научи. Такве девојке буду често боље жене а свакако боље снахе од оних „свезнајућих“.

„Зар има у овом нашем добу и таквих појава“ — прекиде је удовица и слатко се насмеја. „Има их, али оне су ретке“, потврди мајка попадија. „И „спремне“ и „неспремне“ почну се већ од првог дана борити за равноправност, па и за превласт у кући.“

„Резултат је свакако исти“, настави учитељка, и ту и тамо пате свекрве. Ох, а нису оне заслужиле да се све на њих набацује! Нису.... Мене је искуство научило, да о свекрвама другчије мислим.

Била сам сретна да задобијем љубав те „туђе мајке“ а кад не би било дуго, ја бих вам причала, како је та љубав слатка, како потребна свакој девојци.“....

„Причајте, причајте“, обгрлише је девојке прекидајући своју омиљену игру „гушчића.“ — „Причај, ћерко“, рече јој и мајка попадија, „изнеси пред децу још један пример сношљивости

између свекрве и снахе. Шат се која њиме користи.“

А учитељка поче:

„Једном приликом изрече мој муж ове мудре речи: „Ко се рано ожени, тај се не каје.“ Беше то баш на „врбици“ кад играмо „шапца“ при којој игри, као што је познато, свако тежи, да има пара. Онда их изрече, а затим се побрину да ми их што јаснијим учипи и то му (ваљда помоћу његове педагошке вештине) брзо за руком пође. Не потраја дуго а ја увидех потпуно вредност тих речи; ми одклонисмо многе сметње и наскоро постадосмо своји.“

Извео ме је из школске клупе и увео под терет кућних брига и послова о којима ја не имадох ни појма; нити је њему нити мени задавало моје незнање великих брига, у оно доба бесмо обоје тог уверења, да човек више живи од љубави него н. пр. од сарме, палачинака и других загонетно увијених ђаконија.

Да се упознам са вештинама наше добре српске кујне, није ми до тада изгледала потребна ствар; све ми се чинило, да је то досадаш посао а ни најмање примамљив.

Мојој доброј матери задавао је тај мој немар доста брига. Њена је жеља била, да што боље научим домазлук водити и ако сам се спремала за учитељски позив. Та баш као учитељици то ми је преко потребно, а у учитељским школама нашим мало се тога стиче! Савесно је она настојала, да ми омили домаће послове, али је то ипак тешко, тешко ишло.

Тако ја постадох „своја газдарица“ а не знадох се ни окренути у кући.

Ко не верује много у моћ љубави нека чује само шта се са мном збило: љубав, баш љубав мене је преобразила!

Већ првих дана по удадби мојој, појави се у мени воља, да без туђе помоћи урадим што-шта, само да бих тиме обрадовала мога мужа и да бих што заслужнија била његове љубави. Та је воља с дана на дан расла и савлађивала велике тешкоће. Нама се чинило, да све иде како треба и да ја баш разумем ствар. Доцније тек увидесмо, како је много шта погрешно рађено и како бих се ја споро усавршавала, да ми случај не донесе у кућу свекрву.

Она изгуби свог честитог друга и дође да с нама проживи своје старе дане.

Ни часа писам осећала страх од њеног доласка. Била сам спремна дочекати је детињском

љубави, признати јој моје незнање и замолити у ње савета.

„Као да је виша промисао мени шаље“, тешила сам се ја наслућујући у њој великог пријатеља. И писам се преварила.

Дошло је пролеће. Ближио се дан кад ћу моћи дочекати моју нову мајку.

Мези је изгледало, да је у кући све у свом реду и да ће мати бити са мном задовољна, па најпосле ако и опази какву погрешку опростиће ми и поучиће ме, како да радим.

Боже мој, како ми ће је обрадовати док види, да сам ја сама, својом руком, засејала врт и насадила једну квочку!

Свекрва дође а за мене наста пов живот.

Осећала сам се као оно морнар у сигурном пристаништу. Без икаквог оклевања признам мојој новој мајци, да баш не знам све, што је потребно у домазлуку и замолим је, да ме поучава у свему и да ми буде права мати.

Моја јој се искрепост необично донде.

„Хоћу ћерко, одговори ми она. Мило ми је, што видим, да имаш воље за рад на уз то си још и тако поучљива и послушна. Остани таква, дете моје, а уверићеш се, да сам ти ја најбољи пријатељ.“

„То ја већ и сада верујем; бићу послушна као прави ђак“ обећам ја и одјурим да испричам моме мужу нашу красну нагоду.

„Молим вас, мати, реците ми зашто моја квочка неће да седи на гнезду?“ упитам ја одмах првог јутра моју свекрву. „Има пет дана како сам је насадила; првог дана одлети са гнезда; ја се досетим, ухватим је и поклопим решетом. Није више могла одлетети, али ено је стоји, на слоји, никад да седне.“

„Биће да није квочка по кокош, а њу не можеш присилити да лежи док се сама не разлежи.“

„Е, сад да се ја не једим“, расплачем се ја; а онај певаљали деран, кад ми је продаде, рече, да је квочка. Ја га лепо питам: је ли то квочка? — »Јесте« рече он, »куните је само« —

„Њему је стало да прода своју робу а кад је видно да ти не умеш разликовати квочку од кокошке он се, лепо, користио твојим незнањем. Но, не љути се! Свакако да ће се и она скоро разквоцати а дотле је пусти на слободу.“

Позovem је затим, да иде са мном у врт, да види како је поницао усев.

„Погледајте како су тикве лепо изникле“, почех се ја хвалити.

„То нису тикве, то су бундеве“, потврди моја свекрва.

„Како да изникну бундеве, кад сам ја посејала тикве!“ почех се ја онет жегити. „Видим у једне баштованке разног семена. — »Јесу ли ово тикве?“ — упитам је. — »Јесу, и то праве јургете« — одговори она а сад од тих јургета изникле престо бундеве; како је то?“

„То је баш као и са квочком“, насмеја се моја свекрва, „но не љути се и бундева је корисно поврће“.

„Да, да, али како ми се само морала смејати та баштованка! Ах, страшно је то бити таква незналица“ — плакала сам ја.

„Не плачи“, стишавала ме моја свекрва, „нико се није паучен родио“.

Исоставило се даље: да је пасуљ био дубоко, кромпир плитко посејан, и још безброј погрешака, које сметаху, да од моје сетве буде онако богата жетва, какву ја очекивах.

Пре тога читих баш у »Баштовану«: »Баштованов труд стоструко се награђује«, и зато ја, свакако, очекивах већи успех по што га очекује и најбољи радник, и зато беше и моје разочарање тако велико!

А како је огроман труд ког невешта рука улаже у непознат јој посао! . . .

Свекрва моја беше жена бистра ума, добра срца, које обично много пати са људске злобе. Није се, истина, много јадала, али по потреби говорила нам је по прилици овако: »Чувајте се, децо, тих силних пријатеља, дао би Бог, да су вам сви прави пријатељи. Ви сваком верујете, сваког волете; вама се људи чине тако добри! Ја их боље познајем, ослоните се на моје искуство, мање ћете трпети« — — —

Сретни бесмо уз тог анђела чувара, који је одклонио од нас многу опасност, коју младост лако превиди . . .

Па како је слатка успомена на оне пријатне часове, што их у доколици испуњавасмо читањем добрих књига, појањем и певањем српских народних песама!

Сретни беху дани што их проживих под окриљем моје друге мајке, али, на жалост, они не трајаху дуго. Смрт нам је скоро оте. За матерински труд њен, ког је онако својски улагала око тога, да ме начини добром српском домаћицом, не знадох јој се ничим одужити, до детињ-

ском љубави, којом је љубљах за живота њепог а сада трајним сећањем на њу. Али незнатна је то награда — «

»Није, ћерко! Признање и благодарност де-чија највећа је награда за родитеље а овако се-ћање најчвршћи је споменик над њиховим гробовима,« изрече кроз сузе стара мајка попадаја и пољуби у чело младу жену, која је са великим пијететом завршила своју причу.

Жао ми је, ако учитељкина прича није постигла своју мету, ако оне гущице, што је слушаху, не покупише чиста зрица њена. Није ли, можда, и госпођа Рахпла, која је онако лепо васпитала своје кћери, нашла у њој и за себе какав наук — то она неће ником признати (па ни госпођици Бркићевој у четир ока) и то ми никад нећемо дознати; али, да је имала право, што је тврдила, да је страх од свекрве одбијао

госпођицу Јулију од честитог доктора Радића, то је, госпођица Бркићева при бермету, заиста потврдила. Можда је учитељкина прича дошла и до ушију госпођице Јулије — до оних лепих малих ушију са великим бриљантним обоцима — и ако је — оне за њу беху глухе . . .

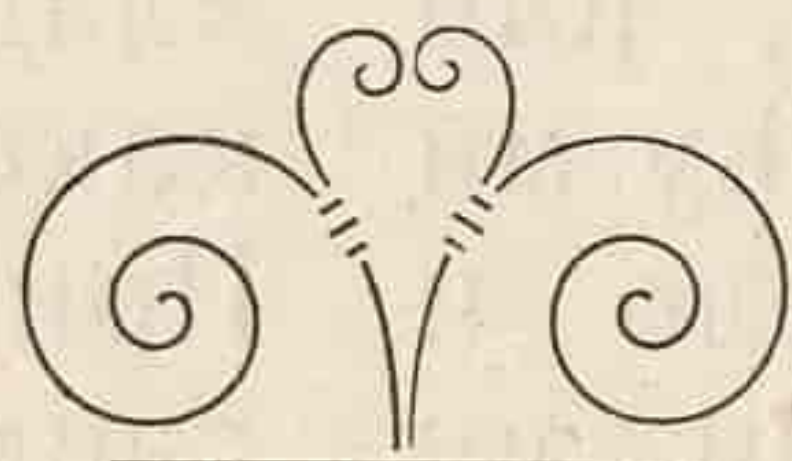
Кад отидете у велику варош, не далеко нашег села, видићете елегантну младу госпођу са бриљантним обоцима где шеће по корзу у повећој групи гиздавих официра. То је наша госпођица Јулија, а онај најстарији у њеној пратњи, који обично иде у последњем реду — то је њен муж . . .

Доктор Радић нашао је себи жепицу, истина без кауције, али и без страха од свекрве.

Његова честита мати сад је сретна свекрва и љуљушкајући своје унуче ужива у срећи свога сина.

1./I. 1905.

Мира.

ПРИЧА ЈЕДНЕ ЛАСТАВИЦЕ.

Јован Ж. Бута.

Летела сам око цркве за једним лептиром. Друг ми отишао такођер у лов, јер једно нам тиче наше није могло још да излети из гњезда, те смо га морали хранити. Остала три малишана излетили су из гњезда и летили су с нама сваког јутра весело цвркућући. Како сам била радосна тог јутра. Била је баш недеља. Бели лептир пркосио ми дуго и већ сам се уморила хватајући га. Напослетку уморио се и он и склонио се у цркву. Као помамна појурила сам за њим и ухватила га на једном прозору. Онда сам стала да се одморим, али сам одмах видеда да ме је лептир намамио у клопку. У цркви се разлегала побожна песма народа и малена деца као какви анђели у хору певаху Богу славопоје.

Летела сам од прозора до прозора и најзад улетила сам у олтар. Тамо је стајао он, у свечаним хаљинама читао и крстио се. Чим ме је спазио

навукоше му се на челу боре, подиже руке да ме уплаши и љутио се. Разумела сам. Сметала сам му и одмах сам излетела из олтара прелетајући простор од једног прозора до другог. Онда сам стала на један стуб и чула сам кад он рече: „Опет је једна унишла, ту гадију треба убити“. Како ме је та реч дирнула, задрхтала сам целим телом.

Онда је он изишао на поље и говорио народу. Чула сам добро сваку реч. И развеселила сам се на оне речи: Зар да Хришћанине дигнеш на свог ближњег руку да га убијеш, на оног који носи образ Божји на себи као и ти. Зар да црним оружјем уништиш живот кад ти сам Бог вели „не уби! Не уби! јер то је црно безаконје које вапије на небо за осветом. Не, не Хришћанине — Бог дужан ником не остаје. А напослетку да те питам, каква права имаш ти на туђ живот. Та ти ниси господар ни

свога живота а камоли туђег. Не уби! Ни мрава немој убити ни згазити, ни тицу ову која је мало час овуд летила, јер и она се радује животу, слободи и у слободи слави Творца свог.“

Одмах сам слетила и радосна у знак благодарности почела цвркатати у олтару. Али он се гњевно опет окренуо к мени и с рукама мануо. Како је добар, племенит — мислила сам — како води људе путу спасења! — Ни ону тицу — рекао је он — ни тицу, јер и она слави Творца свог. — О Боже има још добрих људи!

Окрнула сам се прозору који гледа на исток, и у тај час долетеле су две моје другарице и почеле говорити:

„Хладне су већ ноћи дрѹго, још дан и два нећемо овде дуго. Ноћу ми хладан зрак пробија цело тело и сунце не сија тако љупко, зраци му нису врели, још дан и два па да се одавде сели. Већ вене и цвеће, спустило главу доле, још дан и два биће и грање голо. Путоват' селе ваља, спремаат се дрѹго треба. Још дан и два па за нас нема ни хлеба.“

Ја куцнула кљуном у стакло а оне одлетеше, уплашише се од звука. Погледала сам на поље. Моје другарице и другови весело лете и певају. Милиони малих бубица у ваздуху беше им слабак пљен. А ја? Што ћу ја? Хоће ли ме ови људи гонити овде? Тада сам се сетила његове речи: „опет је једна ушла“ и пођем да потражим по цркви ту несретницу нашег рода. Али јаој! Кад сам прелетила један високи стуб, угледам страшан приказ. Малено тиче, чедо наше комшинице лежаше овде на стубу мртво. Први његов лет па у смрт. Раширило своја крилашца и отимало се од смрти. Сирото тиче! Још ни једну сласт овог света уживало ниси, а већ те нестало. Ко зна, можда је овако боље! Али зар неће мене постићи иста овака судбина? Док сам овако све премишљала о тичету, о себи и своме удесу,

дотле су људи изишли из цркве. Остали су само њих тројица. Онај што је био највиши међу њима, узео је дугачку мотку и завезивао је за њу велики убрус. Дакле хоће да ме гоне, да ме убију ови људи. Несретници, шта сам им ја крива? Почели су. Летила сам кроз сву цркву и пркосила сам људској слабости. Храбрила сам саму себе и напрегла сам сву снагу. Злобни људи! Нећете ме ухватити. Ви што причате о љубави, како сте ниски, подли! Зар тако слушате глас пастира вашег? Та гле! И он је у вашем друштву! Тако сте гонили и оно невино тиче, тако и мене. Гадно! Али само док се дочепам слободе, причаћу целој васиони о вама. Како сте ниски, мали, сићушни, хладних груди — не људи. Причаћу како ме је стизао бич вашег гњева! Причаћу о круни створења Божјег... свима, много, много! Тада сам се сакрила испред ове надутости и гњева за један стуб и нису ме могли наћи.

Сутра дан рано опет су дошли. Мени беше хладно, јер сам страшно провела ноћ. Хладноћа да ме убије а брига?! Ах како је тешко бити сужањ. Бринула сам се за своје малишане. Како им је? Јесу ли се вратили у своје гњездо. Јесу ли имали доста вечере, јесу ли се напили гдегод хладне воде? Мисле ли о мајци? Онај високи човек почео је говорити о мени са подсмехом. Опет је узео велику мотку и обећао ухвати ли ме, да ће ме треснути о тле. — Гонили су ме два сата. Мртва уморна сакрила сам се за стуб. Жеђ ме морила и пекло ме унутри као ватра. Дохватила сам кљуном две три муве да добијем снаге више, али ми доручак није пријао. Воде, воде, викала сам, али моје вапаје нико није чуо, на моје уздахе нико се није ни осврнуо. Сунце опет обасјало олтар и слетила сам на прозор да се угрејем. Али шта видим. Гле, читаво јато ластавица на школском крову. Какав ли је скуп, какав договор? Тада ми задрхта цело тело. Сетила сам се

шта су оне другарице говориле. Одлазак, сеоба! А ја сам роб, роб! Грозно!...

Они што су причали, да ни мрава не треба згазити, хтели су ме убити. Врућина, ватром ми гори тело. Воде!

— — — — —
Данас је пети дан у ропству. Осећам малаксалост. Не могу да летим. Али шта је оно, Боже хвала ти! Ено један отвор на округлом прозорчету. Спасење, слобода! Напрегла сам задњу снагу. Али тек што полетих —

падох. Још један пут. Добро је. Спасена сам! Али шта је то? Не могу да лежим, измождена сам. Воде ми дајте! Ни од куд гласа. Не чујем цвркулт мојих другарица. Никог од мог рода. Отишли су дакле у нашу домовину милу, топлу и слатку домовину. А ја? Из ропства у слободу, из слободе у смрт. Збогом домовино моја! Збогом малишани моји! Сретан вам пут... Спушта се хладна ноћ, још који час и смрт... Спас...

Неки воли...

Неки воли женску пуну,
А други се танке сећа;
Један воли да је мала,
Други опет да је већа.

Горњи Милановац.

А мени је са свим право;
Била дуга или кратка;
Била пуна или суха,
Она мора бити слатка.

Влада М. Луњевица.

Кад се спусти ноћни вео...

Кад се спусти ноћни вео
И покрије свијет цео
Кад све живо легне спати
О, да ти је онда знати,
Како моје срце пати
Непрестаје душа моја
О том мнити
Када ћу се срећном звати
Твоја бити.

Књажевац.

Јела Миленка Радуловића.

Молио сам...

Кад сам у сред тихе ноћи
Загрлио моје лане —
Молио сам рујну зору —
Да за дуго још не сване.

Горњи Милановац.

А зора се осменула,
Па ми рече, ствар је проста:
„Ко би јоште на вас глед’о,
Ви не знате, шта је доста!“

Влада М. Луњевица.

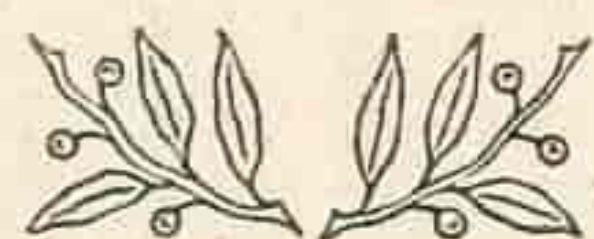
Сећаш ли се...

Сећаш ли се кад ми рече,
 Једно вече:
 Волим више данак бели,
 (Нека му је слава!)
 Него нојцу пусту, тавну,
 Кад све ћути — спава.

И од сада воли данак,
 Жељо моја жива;
 Али нојцу много више,
 Јер нам тајне скрива.

Књажевац.

Јела Миленка Радуловића.

Добротворна Задруга Српкиња Новосаткиња приређује на Малу Госпојину 8. (21.) септембра о. г. у св. саборној цркви после св. литургије *свечан парасшос* својим упокојеним чланицама и добротворима. Умољава се поштовано грађанство, да суделује на тој тужној светковини.

Земаљска изложба. У Загребу је 1. септ. о. г. по нов. к. отворена земаљска изложба стоке, живине, пчеларства, рибарства, млекарских производа и справа, воћарства и виноградарства. Изложба ће трајати целог месеца септембра. Путници на изложбу могу добити попушене цене, ако се обрате на Господареко Друштво у Загребу или Осеку и ако се по 10 њих удруже. При отварању изложбе састао се у Загребу општи слет хрватских Сокола, кога су посетили и остали Соколи словенски, тако, да их је ту било на окупу 2—3000 Соколаша.

Вел. бечкеречка прослава. Српско цркв. певачко друштво вел. бечкеречко обавило је на вел. Госпојину о. г. своју 50-годишњу прославу, којом се приликом осветила нова певачка застава. На тој прослави учествовао је и епископ темишварски Њ. Високопреосв. г. др. Георгије *Лешкић*, који је и осветио заставу. На тој прослави суделовало је и четир срп. певачка друштва: темишварско, вршачко, панчевачко и новоселско. Кума је била том освећењу гђа Анастас ја *Штанковићка*.

Забава. Српска ђачка омладина у Бос. Петровцу приређује у недељу 29. авг. (11. септ.) о. г. забаву у корист „Просвјете“ и Раденичке Школе.

Верени. Гђица Меланија *Штојадиновићева* из Срп. Неузине, верила се с г. Стеваном *Токиним*, свршеним богословом из Вршца.

Приложници св. цркви. Гђа Анка *Заке Нерауићка* из Јосифова у Банату, поклонила је бајској цркви златоткану скупоцену одежду са свима приборима. — Г. Сима *Милованов* из Срп. Бечеја, побожна душа, поконио је својој цркви: крет, звездицу, копље, путир, тањир и јеванђеље у вредности од 1000 Круна.

Конгрес југословенских књижевника и уметника одржан је ове године у престоници Бугарске, у Софији 13. (26.) и 14. (27.) августа о. г. На њему су били заступљени: Срби, Бугари, Хрвати и Словенци. Дочек је био величанствен, искрен и свечан.

Жена са три дипломе. У Португалији задобила је својим научним радом Домитила *Карвало* три докторске дипломе. Кад је била 21. годину навршила промовисана је за доктора филозофије. Међутим се бавила и математиком и астрономијом и за две године извојевала је себи и докторат у тој струци. Но док је чекала да добије место у опсерваторији, које јој је сама краљица наменула, учила је медицину и тако је заволела ту струку, да је напустила астрономију и већ у 29. години постала је доктор медицине, те данас ради као практични лечник с најбољим успехом у својој домовини.

Прослава Јована Стерије Поповића. Ове се године навршило 100 година од рођења и 50 година од смрти Јов. Ст. Поповића, књижевника и оца српске драме. Српска православна црквена општина вршачка решила је, да о Малој Госпојини 8. (21.) септембра о. г. прослави тај чин свога дичног сила. На прослави ће учествовати београдско краљевско српско позориште и новосадско српско народ. позориште са приказима Стеријиних позоришних дела. Сем тога прика-

заће београдско краљ. позориште и апотеозу, коју је написао Драгутин Илић. Том приликом осветиће се и спомен-плоча на кући, у којој се родио пок. Ј. Стерија Поповић, држаће се говори и парастос великом покојнику овом и осветиће се нов надгробни споменик на тамошњем срп. православном гробљу. Когод мисли ићи и суделовати на тој прослави, умољава се, да се писмено пријави председнику општинском: д-ру Марку Ранчину у Вршац (Versecz) најдаље до 25. августа (7. септ.) о. г. ако стана треба.

Нове наставнице на срп. вишим девојачким школама. На новосадској и панчевачкој срп. вишој девој. школи изабране су нове наставнице на место оних, што се повукле у мир. На новосадској је изабрана г-ђица *Јулка Максимовићева*, испитана учитељица за грађанске школе из Сомбора, а на панчевачкој г-ђица *Мара Максимовићева*, испитана учитељица за грађанске школе из Мохола за природне науке, и г-ђица *Јованка Дамјановићева* из Панчева, за ручни рад и хигијену. Све су то одличне снаге, те честитамо и општинама и изабранима и очекујемо, да ће оправдати у пуној мери поклоњено им поверење.

И за новосадске основне народне школе изабране су у току прошлог месеца две нове и одличне учитељичке снаге, и то: г-ђице: *Јулка Ђурчићева* и *Милана Максимовићева*.

Почаст г-ђи Савки Суботићки. Добротворна Задруга Српкиња Сарајевкиња сазнавши, да се г-ђа Савка Суботићка бави на Илици крај Сарајева, искупи се 27. јула о. г. под водством своје председнице, г-ђе *Јелене Самарције* и отиде да поздрави г-ђу С. Суботићку. Њој у почаст приреди заједничку вечеру. Г-ђа Суботићка је врло пријатно изненађена том пажњом, те је том приликом држала поучан говор и храбрила Српкиње на рад за добро и напредак српског народа. Особито је похвалила књижевни рад наше сараднице, г-ђе Јелене *Беловићеве*, која је такође била у тој дружини, и бодрила ју, да истраје на прикупљању и проучавању женских рукотворина, јер ће то остати драгоцен дар за наше потомство. Г-ђа Беловићка је већ издала велики зборник оваких радова, што јој служи на дику.

100 годишња прослава на »Мишару«. 26. и 27. августа о. г. прославио је град Шабац најсјајнију и најзначајнију победу српску из новије историје ослобођења. Првог дана месеца августа 1806. године одржао је Велики Кара-

Ђорђе сјајну победу над Босанским Потурчењацима на пољу Мишару близу Шапца и од то доба се отпочеле низати друге победе српске над Турцима, те се од тада мишарска победа сматра као прва зора српске слободе и независности.

Шабац је поносан са те победе и за то је употребно огу прилику, да своју радост и понос подели с целим Српством, те је дигао на Мишару споменик изгинулим витезовима и 26. августа о. г. осветио и открио тај споменик на свечан начин. Позвао је сво Српство тамо и много је света учествовало у тој прослави; а учествовао је и сам престолонаследник и влада са својим изаслаником министром Веснићем. Женско Друштво у Шапцу приредило је у славу т г дана велику и сјајну забаву и изложбу. Слава изгинулим витезовима!

ЧИТУЉА.

† **Марија Лугумерска.** Наш пријатељ, умировљени учитељ и бивши управитељ овдашњих срп. основ. нар. школа, г. Урош Лугумерски, изгубио је 23. авг. о. г. своју добру и верну супругу, *Марију*, у 68. години живота. Беше то ванредно блага и мирна душа; живела је само за своју кућу и свога супруга; али је ипак живо пратила наше јавне послове, особито женски рад. Бог да јој душу прости!

† **Јелена Јосић рођ. Татић.** Немила смрт однела је 15. (28.) авг. о. г. у своја наручја изоловану и измучену супругу госп. Младена Јосића, угледног пароха мартоношког. Једва да је навршила 42. годину живота а 24. годину брачног живота. Њу оплакују поред супруга ћери: Мирослава и Анђелија, браћа Стеван и Јован Татић и сестре: Паулина Поповић и Катинка Мајски, као и унуче: Бранислава Тапавица. Бог да јој душу прими у рајске насладе.

† **Милена Т. Поповићева.** Одлични парох силбашки, г. Тоша Поповић, изгубио је своје мило и добро дете *Милену Поповићеву*, ученицу III. р. сомборске срп. више девој. школе. Сви, који су познавали ово дете жале јако тај млади живот, који је био родитељима велика радост. Бог јој дао у рају наслеђе!

† **Стеван Сремац.** Српска књига завила се у црно, тугује и плаче, јер је изгубила једног од најбољих приповедача, изгубила је професора *Шевана Сремца*, у најбујније радено

доба, у 51. години живота. »Бранково Коло«, »Српски Књижевни Гласник«, »Мала Библиотека«, »Срђ«, »Књиге за народ«, »Српска Застава«, »Политика« и многи други књижевни и политични листови, изгубили су једног од најврснијих сарадника. Његова »Лимунација на селу«, »Ивкова слава«, »Поп-Ђира и поп-Спира« и т. д., толико су му име прославили, да се српска кр. академија нашла, побуђеном, да га уврсти у ред својих редовних чланова, те се спремао, да ове јесени држи своје приступно предавање; али ето му неумитна смрт од 12. (25.) августа о. г. пресече конач рада, славе и признања народна, те обуче у црно књигу и васколики народ наш, који ће дуго и много жалити тако изврсну књижевну снагу српску. Бог да му душу прости!

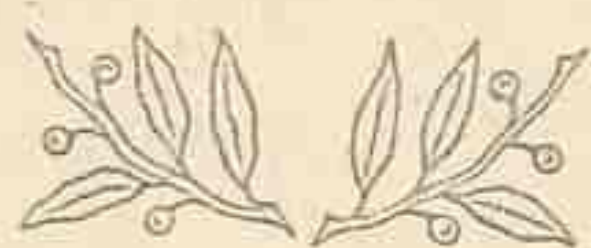
† **Никола Бошковић.** Јединац у матере удове Станиславе Бошковићке из Загреба и једини брат, узданица и заштитник сестара: Вере, Теодоре, Паве и Јулкице, а синовац Павла Бошковића, пароха румског, *Никола Бошковић*, правник упокојио се 19. авг. о. г., тек што је навршио 20. годину свог млађаног живота, те дубоко ојадио своју својту и пријатеље. Вечан му спомен!

† **Ђенерал Јован Белимарковић.** У купки Врњци у Србији упокојио се 15. (28.) авг. о. г. негдашњи намесник краљевски ђенерал Јован *Белимарковић*. Покојни Белимарковић има великих заслуга као официр. Беше храбар војник, вешт заповедник и одан син своје домовине. Вечан му спомен!

† **Иларион Весић.** Београдске новине донеше вест, да се у Крушевцу 7. (20.) августа о. г. напрасно упокојио *Иларион Весић*, ректор богословије у Призрену. Покојни Иларион има великих заслуга за проширење српске свести у неослобођеним крајевима српским. Вечан му спомен!

† **Јосип Козарац.** У Копривници је умро 11. (24.) авг. о. г. одличан хрватски књижевник и приповедач Јосип *Козарац* у својој 48. години живота. И ми Срби сажаљевамо прерану смрт сабрата нам Козарца и довикујемо: Слава!

† **Бора Грујић.** Српски генерал, председник Државног Савета и бивши министар-председник *Сава Грујић*, изгубио је свога најстаријег сина *Бору* (Борислава) коњичког каптана, који је био дика и углед својим друговима. Нека Бог утеши ојађене родитеље, а младом покојнику нека је вечна успомена!

Б Е Л Е Ш К Е.

ПРОСВЕТА.

СРБИЈА.

Српски учитељски конгрес. Учитељи и учитељице из краљевине Србије славили су о. год. о Преображењу своју 25 годишњицу „Учитељског Удружења“. Том приликом позвали су на састанак и конгрес учитеље и учитељице из осталих крајева где Срби живе и они су се као ретко кад лепо одазвали. Списи показују, да је било у Београду на том састанку близу 1000 учитеља и учитељица из Србије, око 150 из митрополије карловачке, преко 30 из Босне и Херцеговине, до 50 из осталих земаља: Далмације, Црне Горе и Старе Србије и Македоније. Заступљени су били са 10—15 чланова и чланица и учитељи Хрвати, Словенци, Бугари и Чеси.

Први састанак је одржан у свечаној дворани

велике школе, где се конгрес конституисао, а други је састанак одржан после подне тог дана у дворници гостионице „код Келарца“, где су изговорени реферати о стању народних школа и учитељског положаја у свима покрајинама где Срби живе. О стању оностранних основних нар. школа врло је лепо и смишљено реферисао главни школ. референт, г. Ђорђе Поповић. Поред ових реферата говорили су од оностранних учитеља још г. г. Мита Ђорђевић, управитељ ери. више дев. школе новосадеке, учитељ новосадеки, Ђорђе Михајловић, новосадеки учитељ и учитељ земуцки г. Богдан Ж. Ђурђевић о заједничким потребама и заједничком раду, које би ишле у прилог настави, просвети и учитељском вишем угледу и достојанству. Ради тога су донете у том смислу резолуције, које ће се изнети у засебној књижици, као споменици овог конгреса.

Овлаштен је управни одбор учитељског удружења, да води бригу око остварења ових закључака а друштвени лист „Учитељ“ проглашен је за заједнички орган свих ерпских учитеља и учитељица.

После првог састанка у Великој Школи ишло се у цркву, на благодареније где је одстојао службу и благодареније и краљ Петар I., а у почаст учитеља и њиховог прегнућа изговорно је у цркви лепоу придику прота београдски.

По свршеном обреду црквеном отишло је сво учитељство на „Калимегдан“ да положи венце на бисту цок. Јована Гаврилчића, највећег добротвора учитељског, међу којима је и венац овоостраног учитељства.

Сутра дан отпочета је конференција јужнословенских учитеља, која се после подне продужила у конгрес јужнословенских учитеља.

Трећи дан је завршен конгрес заједничком вечером „код Коларца“, где су биле многе међусобне одушевљене раздравице.

Ми се од овог састанка и конгреса надамо лепом успеху по опште културне интересе нашег народа и јужнословенске заједнице.

ТУРСКА.

У *Витољу* постоји ерп. гимназија и ерпска *виша девој. школа*. Протле школ. 1905.—6. год. било је уписано у четир разреда ерп. више дев. школе 37 ученица, од којих је 2 напустило школу а 35 остало и довршило годину. Од ових је било 24 у интернату, а остале 11 биле су екстерне. По годинама биле су између 12 и 17 година; по родитељском занимању највише занатлијске и трговачке кћери. Само је једна из Србије, а остале су све из Витоља и витољског вилајета. Све су ученице биле примерног владања а од 35 прелазе 27 у старији разред, а 8 имају да понове непит.

БОСНА.

У *Бањојлуци* отворено је у недељу 6. (19.) августа о. г. свечаним начином ерпско православно *забавиште*. Забавиште је подигла и основала тамошња Добротворна Задруга Српкиња. Чин благодаренија извршио је сам епископ Нег. Високопреосвештенство г. Евгеније Летица и у свом говору разложио значај и потребу забавишта.

ЗА ДОМАЋИЦЕ.

Конзервирање воћних сокова. Парафин, најбоље одржи и очува воћне укуване сокове и паче од буђи. Он се растопи на ватри и смотрено се од њега прелије преко расхлађеног сока толико, да се од њега образује тамак слој. Слој ће одмах очврнути па се онда стакло увезе само артијом. Пре употребе парафинска се корица дигне. Кад се има више ових корица, могу се поново истопити и употребити за чување сокова.

Црни жијак се најбоље одржи из житнице ако се под и дуварови оперу сланом водом, којој је додато осушеног па истрљаног ораховог лишћа.

РАЗНО.

Из нове статистике краљевине Србије. У Србији има само 10'58% људи без непокретног иметка; 80'57% има кућу и непокретног иметка. 7'89% има само кућу без непокретног имања, а само 0'96% становника, који има непокретног иметка без куће. Међу становницима Србије 90'43% су ратари, 3'15% занатлије, 1'97% трговци, а само 1'22% слуге и надничари. Свештеника и других различних сталеза има 1'63%. Без деце живи у Србији 78.769 породица, а с децом 458.534. Од ових има 636 породица које имаду преко 10 деце. У Србији има 389 људи преко 100 година старих и то 230 мушких, а 159 женских. Старих од 96—100 година има 1291. Најстарији становник у Србији има 132 године. Осим Срба живи у Србији 89 хиљада Румуна, 46 хиљада Цигана, 7 хиљада Немаца, 5 Јевреја, близу 3 Арнаута и близу 5 хиљада странаг света различних народности. По вери има 10 хиљада католика, 14 хиљада муслимана, 5 хиљада Жидова, и нешто преко 1000 протестаната. Остало су православни.

Рудника има у Србији 39. Злато копају у 3, мед у 4, сребро у 7, антимион у 2, угаљ у 8, лигнит у 5, мрамор у 2 рудника. Минералних вода има у Србији 79.

Капитал свих ерпских повчаних завода износи 26,558.000 динара, а резервни фонд 3,150.000 динара. Целокупни годишњи промет износио је 1905. год. 1,662.800.600.

КЊИЖЕВНОСТ.

Белоцрквански Гласник. Под тим насловом почео је јула месеца о. г. да излази први ерпски

лист у Белој Цркви под одговорним уредништвом г. Љубише *Мичина*, а власник му је штампарија Милана Петка-Павловића из Вршца. Цена је листу: 6 К годишње, а до краја ове 1906. г. К. 250 Претплата се шаље на штампарију у Вршац, а рукописи на уредника у Белу Цркву (Fehértemplom). Излази сваке суботе на целом табаку. Заступаће автономне, пресветне и привредне потребе српског народа.

Песме. Наш сарадник г. Влада М. Луњевица из Гор. Милановца издао је и другу збирку својих песама са додатком „Једне хумореске“, која је изишла у нашем листу прошле године под насловом: „Моја прва љубав.“ Књига је изишла у Крагујевцу у штампарији Рад. Јовановића у укусном формату на 43 стране велике осмине и вреди 50 пара дин.

Нова литургија за мешовити збор. Наш млади компониста и професор музике на ново-садској српској вел. гимназији г. *Исидор Бајић* издао је *Божанствену Литургију* на лепој и доброј артији и продаје комад по 5—К. Ко жели то дело, може га набавити само код издавача и композитора.

Ушла је у штампу књига: *Омладинска књижевница*. Књига четврта. *Васа Царићевић*. **Народне јавне књижнице.** (С упутством за оснивање и руковање.) Посвећено српским учитељима. Цена 70 пот. За поштарину 10 потура. Скупљачи ако поруче бар 10 комада добивају 20% рабата. Може се наручити код срп. манастирске штампарије у Карловцима.

Српска књижара и штампарија Браће М. Поповића у Новом Саду издала је последњих дана две лепе и поучне књиге. **I. Историја српске књижевности** саставио проф. Јован Грчић, друго поправљено издање са 106 лика наших знаменитих књижевника. Дело има до 24 штампана табака или 380 страна — у врло финој изради — цена 4 круне, а у врло фином и укусном повезу 5 крвна.

Да је и нама Србима таква књига добродошла, види се и по тому, што је Историја Српске Књижевности, коју је саставио проф. Јован Грчић, за сразмерно кратко време — ни пуне три године — била разграбљена. То нас је испунило уверењем, да ћемо поупити живу потребу и елом народу учинити лепу услугу, ако се латимо те то дело, које је наишло у српском народу на такав одзив, поно о издамо, украсивши га и опремивши онако, како је достојно самога

узвишеног предмета, о којем се бави та књига. Врло радо, управо с одушевљењем смо прихватили прилику, да и омет дадемо нашем народу потребан и добар уџбеник. Из ове књиге, како ју је саставио проф. Јован Грчић, научиће наш народ, и старо и младо, и школки нараштај, и људи сваког сталежа и рвета, шта је у нас рађено и урађено кроз векове на народној књижевности, познаће заслужнике, који су сав свој умни капитал и сав свој мар уложили у рад на просвећивању свога народа, видеће им ликове и утубити их, да му вазда остану у најлепшој успомени.

II. Штиво уз Историју Српске Књижевности прикупио *Јован Грчић* професор. (II. Примери српске и хрватске књижевности у периоду од Бранка и Даницаћа амо до данас.) Према наставном плану удешен за VIII. гимн. разред. Потпором високог кр. уг. министарства богочасти и јавне наставе. Цена 5 К. Књига има 448 страна вел. осмине на лепом и јаком папиру.

ИСПРАВАК.

Нашој читалачкој публици је познато, да је Добротворна Задруга Српкиња Новосаткиња издала ове године *Споменицу* свога 25 годишњег рада. У тој Споменици се наводи под I. делом, да је г-ђа Савка Суботићка 1867. г. покрећула мисао за оснивање женских задруга међу Српкињама, а треба да је речено 1863. године, дакле раније, но што су у опште отпочете такве задруге на западу Европе. По томе је „Прва женска задруга у Новом Саду“ најстарија друштвена установа међу женскињама.

ОДГОВОРИ УРЕДНИШТВА.

Ј. П. Добој. Извићи ће. Поздрав!

К. К. Сомбор. Морало је остати за идући број. Хвала!

Р. П. Ђ. Суводање. Песме су врло лепе. Надам се, да сте примили 8. број. Поздравите ми мога ученика.

Ашлеша. Бихаћ. Немамо више 1. броја од о. г. на расположењу. Остале бројеве можемо вам послати, ако желите.

В. Д. у А. „Успомена“ је најбоља и могла би се употребити, ал нема свуда слика, те вам остављамо времена, да се усавршите.

ЈАВНА ЗАХВАЛА.

Госпођа *Милица* супруга умпр. учитеља г. *Саве Пешковића*, поклонила је Добротворној Задрузи Српкиња Панчевачких 200 (две стотине) круна. Овим поклопом постала је поштована госпођа добротворком наше задруге.

На том племенитом дару, изјављује јој се јавна и топла захвалност.

Панчево, 10. јула 1906.

Анка К. Милутиновића,
председница.

ЈАВАН РАЧУН.

До данас су приложили за подизање споменика песник Српкињи Милицы Стојановић ови приложници:

Г-ђа Савка Суботић, 10 кр., српска женска добротворна задруга у Н. Саду 10 кр., омладинско коло „Узданица“ у Панчеву 10 кр.

Г-ђа Зорка Јанковић из Голубинаца прикупила је 26 кр. 20 ф. и то од Олге Николајевић 5 кр., Персиде Бановчанин 2 кр., Мице Драгић 2 кр., Зорке Јанковић 2 кр., Милице Николајевић 2 кр., Јелке Стапковић 2 кр., Евице Стапковић 2 кр., Лепосаве Чутурило 2 кр., Софије Костић 1 кр., Анице Милакове 1 кр., Катице Радишић 1 кр., Милеве Станковић 1 кр., Катице Стојановић 1 кр., Милане Шајковићеве 1 кр., Зорке Докћ 80 фил. и Тинке Петровић 40 фил.

Свега је дакле скупљено 56 кр. 20 ф.

Моле се и остале Српкиње да се угледају на ове приложнике, те да би се могло привести и у дело решење српске женске добротворне задруге у Иригу.

У Иригу, 8. (21.) јула 1906. г.

Марија Н. Симоновић,

председница српске женске добр. задруге у Иригу.

Милан Драгосанљевић,
тајник.

Упозорава се

на слиједећа, уз јамство здрављу нешкодљива
оријентална козметичка средства

која су у источним земљама обљубљена и припозната те својим сигурним дјеловањем придонела познатој љепоти

Х А Р Е М С К И Х Ж Е Н А.

Шекајик (лопоч крем) против пјега и сваке печетоће лица.

Лејлак суј (вода од парцисе), којом постаје кожа нежна, глатка и стаје на пут прављењу бора.

Сејале балсам сапун (текући балсамски сапун) најбољи за тоалету: чисти, дезинфицира и оевјежује.

Сач јаги (зејтн од јаблана, тополе) даје коси мекоћу, сјај и стаје на пут сјећењу косе.

Сачлара махсус суј (есенција од била за косу) против испадања косе, за растење исте и против перути.

Цијене: шекајик крем 2 К., лејлак суј 3 К., сејале балсам сапун 1 К 50 пот., сач јаги 1 К., сачлара махсус суј 2 К. ✕ Омот и поштарина ако се новац унапред пошаље 60 потура, код поузећа 80 пот.

Свакој пошилици приложена је упута у српском језику.

10—14

Наруџбе прима

ЉЕКАРНА „СЛАВИЈА“

у Бос. Крупи.

Јелена Ђ. Миросављевићка у Новом Саду

има част извести своје поштоване муштерије, да је свој

ЖЕНСКИ МОДНИ САЛОН И ШКОЛУ

за теориско и практично изучавање кројења и шивења женских хаљина, из свога досадањег стана: Дунавска улица бр. 22. од 1. јула о. г. преселила у Ђурђевску улицу бр. 14. I. спрат, и моли своје поштоване муштерије да јој и даље поклоне своје поверење.

У исто време част ми је упозорити поштоване родитеље, који желе да им женска деца темељно и лако науче и изуче ову вештину теориски и практично, да сам у моме салону отворила перманентну школу за шематично и практично изучавање вештине кројења и шивења женских хаљина, те стално примам пове ученице сваког дана. У школи и салону говори се српски, мађарски и немачки.

Школарина умерена, а за успех ученица гарантујем.

Јула месеца 1906. у Новом Саду.

3-3

ШТЕДЊА

3-5

ЈЕДИНСТВЕНИ НОВИТЕТИ.

Дичне Српкиње и Словенке! Јављамо вам да се спрема први вагон возе Југословенске цигуре, — у свима кутијама и папирним завојима умешано је $\frac{1}{3}$ праве la Perle кафе, тако да при кувању кафе довољно је половину мање цигуре метати. — Југословенска цигура израђена је из чистог браног цикоријевог корена, — а по стручној хемијској анализи краљ. Србије испитана, и доказано је да је Југословенска цигура јединствена која у себи не садржава никаквих отровних састојака и као таква је и најздравија, укуснија од свих других. — Зато дичне Српкиње и Словенке „помажите своје“ и снабдевајте ваше долове само Југословенском цигуром. Ова цигура може се добити у свима бољим трговинама.

Наручбе за Војводину

прима

Госп. ЈОВАН ТОТОВИЋ

Нови Сад.

Генерално заступство

КОЛОНИЈАЛЕ ДИМИЋ

Београд

пошт. фах 102.

Намењен дар Добротворној Заједници Српкиња К 25. Српском Трговачком Друштву К 25 — од вагона.

Намењен дар „Прогреси“ К 25 — Друштву „Змај“ К 25 од вагона.